

forskare i framkant

Granska

er själva

Kollegialt
LÄRANDE

Samtals
rapport

Skolan ska lyftas in i framtiden genom att lärare självkritiskt granskar sig själva med hjälp av eleverna, menar den nyzeeländska skolexperten **Helen Timperley**. Elevernas förslag kan vara helt i linje med vad forskningen vet är sund pedagogik, säger hon.

TEXT Katarina Bjärvall BILD Pia Koskela

ETT VERKTYG FÖR detta är det Helen Timperley kallar evidensbaserade samtal. De är samtal som lärare kan föra med varann, med utomstående experter eller med elever. Evidensen består i att samtalen är öppna för ny expertkunskap och för perspektiv som ifrågasätter lärarens etablerade övertygelser. Samtalen ska naturligtvis också präglas av ömsesidig respekt.

Det är paradoxalt: Den nyzeeländska lärarutbildaren Helen Timperley drar tusentals åhörare när hon föreläser om hur lärandets inneboende kraft ska frigöras genom lärarnas egna fördjupade utforskningar och dialoger med varandra, med elever och med utomstående experter. Ofta får hon i uppdrag att tala i två eller tre timmar till lärare som bara sitter stilla och lyssnar.

– Föreläsningarna är egentligen inkompatibla med mina teorier, säger hon. Om det jag föreslår ska fungera skulle jag behöva jobba sida vid sida med lärarna under lång tid.

Vi har lyckats trotsa tio timmars tidsskillnad och få till ett

samtal via internet. Det är kväll i Nya Zeeland och någonstans i det stora hus som Helen Timperley delar med man, dotter och fyra barnbarn, skäller familjens hund.

Helen Timperleys forskning har fått stort genomslag i Sverige, bland annat när Skolverket har lanserat kollegialt lärande. Satsningar som *Läsluft* och *Matematikluft* innehåller också inslag som kan spåras till hennes forskning. Och senast i somras turnerade hon runt till sex kommuner, bland dem Stockholm och Malmö. Hon drog fulla aulor. Ofta ordnade arrangörerna också workshops kring hennes teorier.

Vad Helen Timperley säger är att lärare som vill utvecklas professionellt måste utforska vad deras elever verkligen behöver. Det ska de göra genom fördjupade intervjuer med eleverna. Nästa steg för lärarna är att ta reda på vilka kunskaper och förmågor de själva måste utveckla för att uppfylla elevernas behov. Sedan måste lärarna få möjlighet att utveckla dessa kunskaper och förmågor på djupet och i dialog med kollegor och experter.

Och sedan, när lärarna kanske inbillar sig att de är färdiga, ska de gå varvet runt en gång till: Var befinner sig eleverna ☞

nu, vad kan vi göra för att ge dem det de nu behöver och hur kan vi veta om de verkligen har fått det?

Och så, nästa läsår – ett varv till.

Alltså: en cyklisk professionell utveckling som aldrig tar slut, en spiral som vrider sig till oavbrutet nya och högre nivåer av kompetens.

FÖR HELEN TIMPERLEY själv började det med något så prosaiskt som en kursbok i matematikpedagogik. Hon hade genomgått en skola där hon som liten flicka först inte alls trivdes, eftersom hon hade – och fortfarande har – svårt att lära sig något utantill, men hon hade gradvis kommit mer till sin rätt när undervisningen blev alltmer inriktad på problemlösning. På universitetet studerade hon först psykologi och pedagogik innan hon påbörjade sin lärarutbildning. Och det var där den där kursboken öppnade hennes ögon för pedagogikens möjligheter.

– Jag tänkte genast att så här borde matte läras ut, med resonemang om hur matematik fungerar.

Mycket har ju sedan dess gått i den riktningen, påpekar hon – dagens pedagogik bygger mindre på tragglande och utantillkunskaper än den undervisning hon själv fick. Men frågan är: Vart går skolan nu? Vad kräver framtiden av lärarna?

– Olika krafter står i konflikt med varandra, säger Helen Timperley. De formella sätt som finns för att ta reda på vad studenter kan när de går ut gymnasiet mäter inte det arbetsgivarerna efterfrågar.

Det som behövs i framtiden är enligt Timperley det som med ett något slitet uttryck kallas ”21st century skills”, tjugohundratalets förmågor: kreativa, innovativa och problemlösande kompetenser. Det är dessa kompetenser som den ekonomiska samarbetsorganisationen OECD sedan tio år tillbaka lyfter fram i sina policydokument om framtidens lärande.

I Sverige är detta ett rött skynke för många skoldebattörer, som menar att inriktningen på denna typ av flytande kunskaper och kompetenser urholkar skolans värde och riskerar att göra fakta förhandlingsbara.

Men Helen Timperley menar att ett alltför ensidigt fokus på utantillkunskaper bara lär elever att hoppa genom ringar som lydiga cirkushundar. Yngre barn behöver grundläggande undervisning i läsning, skrivande och räkning. Men sedan kan undervisningen bli mer öppen för kreativt tänkande, menar Helen Timperley:

– Undervisning är ju aldrig möjlig utan lärare. Men med hög lärartäthet och högt lärarengagemang kan man introducera denna typ av pedagogik för barn från kanske åtta år.

SÅ HUR SKA lärare jobba för att utveckla sådana problemlösande och kreativa förmågor hos eleverna? Har föreläsande pedagogik spelat ur sin roll? Nej, liksom andra nyanseerade skolforskare menar Timperley att motsättningen mellan föreläsande undervisning och pedagogik som drivs av eleverna är falsk.

– Det finns stunder när lärare måste vara mycket styrande. Barn och ungdomar vet ju inte vad de inte vet. De behöver stöd för att förstå det. Men om de inte ser någon mening med undervisningen kan de bli mycket alienerade.

Grundläggande för Helen Timperleys cykliska praktik och teori är att eleverna står i centrum – det är deras lärande, engagemang och välbefinnande som ska lyftas. Och den utvecklingen måste utvärderas. Ett verktyg för detta är det Helen Timperley kallar evidensbaserade samtal. Sådana kan lärare föra med varann eller med utomstående experter, men också med elever.

Samtalen ska föras på ett respektfullt sätt och de ska vara öppna för ny expertkunskap och för perspektiv som ifrågasätter lärarens etablerade övertygelser.

Vid samtalen med elever är det en fördel om lärare inte intervjuar dem de själva undervisar utan i stället byter elever med varandra. Exempel på frågor att ställa är: Förstår du

undervisningen? Är den inspirerande? Hur skulle den kunna bli bättre?

Helen Timperley berättar om en sådan satsning som gjordes i Australien på åtta- och tioåringar som behövde skärpa sina prestationer i matematik.

– De förslag de kom med var helt i linje med vad forskningen vet är sund pedagogik.

Bland elevernas förslag fanns: "Om jag inte förstår, förklara på ett annat sätt i stället för att upprepa samma förklaring" och "om jag förstår, ge mig inte fler exempel på samma sak utan gå vidare".

Ett annat försök med evidensbaserade samtal har gjorts på gymnasieelever med olika former av skolproblem. Lärarna fick först skriva ner alla hinder för inläring de kunde identifiera, varpå eleverna fick kommentera dem – och det visade sig att eleverna nästan inte höll med om något av det lärarna skrev. Grovt uttryck var skillnaden att lärarna såg hinder hos eleverna och i deras hemmiljö medan eleverna såg hinder i undervisningen.

Generellt vill Helen Timperley se mer av kollegialt lärande. Hennes idépaket genomsyras av grundtanken att de enskilda individernas utveckling i grupp blir större än summan av många individers enskilda utveckling. Och det är ett förhållningssätt som hon råder lärare att ständigt ha med sig, allt för att vidga synen på eleverna, göra sig av med sina egna fördomar och tänka nytt.

– Tala med andra lärare som har samma elev. Det är fascinerande hur olika samma elev kan uppträda med olika lärare, säger hon.

SKOLLEDARNA HAR STORT ansvar. Helen Timperley har studerat rektorer på fem skolor där elevernas läs- och skrivkunskaper förbättrades mer än tre gånger så mycket som förväntat, och hon har kartlagt vad i ledarskapet som har bidragit till framstegen. För det första var alla skolledarna mycket aktiva i relation till lärarna. De tänkte på lärarna som sin skolklass. Och de var benägna att använda cykliska metoder, av den typ som Timperley föreslår för lärarnas elevarbete, och kunde på så vis ständigt ta kollegiets kunskaper och förmågor till nya nivåer.

DEN FÖRSTA UPPEBARA invändningen mot Timperleys metoder är att de är tidskrävande. Men erfarenheterna från Nya Zeeland visar att det ändå är överkomligt, menar hon själv. Runt 300 skolor har i en studie använt hennes metod för att förbättra läsutvecklande undervisning. Lärarna på dessa skolor fick två fortbildningsdagar om året för satsningen, resten av tiden avsatte de inom ramen för sin vanliga arbetstid. Lågstadie-lärare i Nya Zeeland har 24 klocktimmars undervisningstid, och det ger tillräckligt med utrymme över för den här typen av kompetensutveckling, menar Helen Timperley.

En annan invändning mot Timperley som har hörts i Sverige handlar om att hennes metoder kräver så pass mycket mätande. Framgången blir ju synlig först när skolorna får fler elever som når målen och som ger positiva svar i enkäter om välbefinnande. Detta fokus på mätbarhet kan tyckas ligga nära New Public Management, en uppsättning verktyg som många lärare anser är för trubbiga för att fungera i skolan.

– Det där är knepigt, men utan att mäta har man ingen överblick, säger Henrik Widæus, tidigare pedagogisk rådgivare på skolföretaget Academedia och nu kvalitetsutvecklare i Laholms kommun.

Han är en av dem som har bidragit till att väcka det stora intresset för Timperley i Sverige. Och han menar att hennes perspektiv i grunden har förändrat formerna för fortbildning av lärare. Tidigare fick de sitta sig igenom konferenser baserade på föredrag.

Numera utspelas fortbildningen ofta på skolorna, i den typen av långsiktiga projekt som Timperleys forskning har visat ger effekt.

Nyckeln är, menar Henrik Widæus, att Timperleys metoder får olika yrkesroller att samspela:

– Det gäller lärare, elevhälsa, rektorer och sådana som jag, på huvudmannanivå. Men framför allt är det arbetslagsledare eller förstelärare som kan få kraft av hennes perspektiv. Alla skolor lyckas inte, men över lag kan det bli väldigt framgångsrikt.

Katarina Björvall

är frilansskribent och författare som bevakar skola och andra samhällsfrågor, till exempel psykisk ohälsa, konsumtion och miljö. pedagogiskamagasinet@lararnastidning.se

DEM ÄR HELEN TIMPERLEY?

Helen Timperley är professor i lärande, utveckling och professionell praktik vid universitetet i Auckland i Nya Zeeland. Hon började sitt yrkesliv som lågstadielärare och har en examen i

specialpedagogik och en annan i utbildningspsykologi. I Sverige har Timperleys forskning om kollegialt lärande fått stort genomslag, till exempel genom Skolverkets rapport *Forskning*

för klassrummet. En av hennes böcker finns också översatt till svenska: *Det professionella lärandets inneboende kraft* (Studentlitteratur 2013).